

การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรสายอาชีพศึกษาด้านการท่องเที่ยวและภาคบริการ
ของพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา เขตจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดศรีสะเกษ
**Promotion and Development of Vocational Personnel Education in
Tourism and Service Sectors of Thai-Cambodian Border Area
Ubon-Ratchathanai and Sisaket Provinces**

จุฬารณย์ ขอบใจกลาง¹,
ธิดาสนุ เมธาวุธดิสกุล², อภิมุข สดมพฤกษ์³ และ ณัฐพร ไทยจงรักษ์⁴

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์¹²³

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ⁴

Thidsanu Methawudthisakun², Apimuk Sodompruk³ and Natthaporn Thaijongrak⁴
National Institute of Development Administration, Thailand¹²³

Srinakharinwirot University, Thailand⁴

Corresponding Author, E-mail : Thidsanu.sae@nida.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมความรู้และทักษะที่สำคัญของบุคลากรอาชีวศึกษาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา เขตจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดศรีสะเกษ และเพื่อศึกษาแนวทางรูปแบบความร่วมมือที่ยั่งยืนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา เขตจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดศรีสะเกษ การวิจัยนี้ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ บุคลากรอาชีวศึกษาที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) พบว่า

1. แนวทางส่งเสริมความรู้และทักษะที่สำคัญของบุคลากรอาชีวศึกษาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา เขตจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ สถานศึกษามีการส่งเสริมนักเรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะด้านภาษาต่างประเทศ ส่วนครูผู้สอนได้เข้ารับส่งเสริมการเรียนรู้ด้านภาษาต่างประเทศและศึกษาองค์ความรู้ใหม่ๆ และการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการสอนด้านวิชาชีพที่ถนัดให้มีความเชี่ยวชาญเพิ่มขึ้น ส่วนผู้บริหารสถานศึกษามีการสร้างความร่วมมือพัฒนาเครือข่ายระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษากับหน่วยงานภายนอกเพื่อพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน การฝึกงาน และการพัฒนาทักษะวิชาชีพอื่นๆ แก่ครูและนักเรียน

* วันที่รับบทความ: 29 กันยายน 2563; วันที่แก้ไขบทความ 27 ตุลาคม 2563; วันที่ตอบรับบทความ: 30 ตุลาคม 2563

Received: September 29, 2020; Revised: October 27, 2020; Accepted: October 30, 2020

2. แนวทางรูปแบบความร่วมมือที่ยั่งยืนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา เขต จังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ รูปแบบความร่วมมือที่เกิดขึ้นภายในสถาบันอาชีวศึกษา โดยสร้างแนวทางการพัฒนาร่วมกันอย่างยั่งยืนต้องเกิดขึ้นในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการท่องเที่ยวภายในจังหวัดและขยายไปสู่จังหวัดใกล้เคียง และรูปแบบความร่วมมือกับประเทศกัมพูชา คือ ควรมีการสานสัมพันธ์ระหว่างผู้นำทั้งสองประเทศอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดน; สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม; พื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา; จังหวัดอุบลราชธานี-จังหวัดศรีสะเกษ

Abstracts

The objective of this article to study to finding guidelines for promote knowledge and skills of vocational personnel in cooperation with Thai-Cambodian agencies and (2) to guidelines for a sustainable cooperation model for tourism development in the Thai-Cambodian border areas Ubon Ratchathani and Sisaket Provinces. This study used qualitative research comprising of in-depth interview and focus group discussion were undertaken with key informants with are the relevant vocational personnel education, and use the information from the interviews was then analyzed by content analysis. The research findings showed that:

1. Finding guideline to promote knowledge and skills of vocational personnel in cooperation with Thai-Cambodian agencies in Ubon Ratchathani and Sisaket Provinces. Such as, the institutes has encouraged the students to learn and practice foreign language skills. The part as for the teachers were found that encouraged to learn foreign languages and study new knowledge, as well as encouraging teachers to train to increase teaching skills. Professional skills in order to increase teaching expertise in the professional field. The part as for the executives of Vocational Institutes were found that cooperation in network development between vocational institutes and outside agencies in order to participate in the development of teaching and learning curriculum, internships and student development by promoting other professional skills to teachers and students.

2. The guidelines for a sustainable cooperation model for tourism development in the Thai-Cambodian border areas Ubon Ratchathani and Sisaket Provinces such as, the forms of cooperation that occur within vocational institutions to create the way for sustainable development together must occur in all sectors. Other agencies related to education and tourism within the province and then extended to other neighboring provinces to be forms of cooperation with the Cambodian side, that at the local level there should be a continuous relationship between leaders in border areas both sides

Keywords: Promotion and Development of Border Tourism; Department of Tourism and Hospitality; Thai-Cambodian Border Area; Ubon Ratchathani and Sisaket Province

บทนำ

จังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดศรีสะเกษ มีอาณาเขตติดกับพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา-สปป.ลาว และเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่สำคัญทางด้านความมั่นคง การค้าและเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พื้นที่ชายแดนส่วนใหญ่ของจังหวัดอุบลราชธานีมีอาณาเขตติดต่อกับสปป.ลาว มีด่านช่องเม็กเป็นด่านข้ามแดนถาวรสำหรับใช้ในการเดินทางเข้า-ออกของประชาชนและนักท่องเที่ยว การขนถ่ายสินค้าที่สำคัญ และยังมีช่องอานม้า เป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าชายแดนและการท่องเที่ยวเกี่ยวกับประเทศกัมพูชา (สุนันทา เจริญปัญญา ยิ่ง และธนวัฒน์ เดชปรอธ, 2561 : 16-17) ส่วนพื้นที่ชายแดนของจังหวัดศรีสะเกษมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชา ซึ่งเหมาะสมกับการพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างมาก เพราะมีด่านชายแดนที่สำคัญ ได้แก่ ด่านช่องสง่า (ภูสิงห์) ด่านช่องตาเฒ่า ด่านปราสาทเขาพระวิหาร (SSIS, 2563 : ออนไลน์) ด้วยทำเลและที่ตั้งทั้งสองจังหวัดเอื้อประโยชน์กับภาคการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และยังมีสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลายแห่ง รวมถึงแหล่งอำนวยความสะดวกเพื่อบริการนักท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหาร แหล่งท่องเที่ยวใหม่ เป็นต้น เกิดขึ้นมากมายทั้งบริเวณหน้าด่านชายแดน ตามสถานที่ท่องเที่ยวและภายในเขตตัวเมืองและโดยรอบของจังหวัด

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้พิจารณาค้นหาแนวทางส่งเสริมและเร่งผลิตแรงงานในกลุ่มท่องเที่ยวและบริการเพื่อรองรับความต้องการของตลาดแรงงาน จากสภาวะการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจการท่องเที่ยวชายแดนที่กำลังขยายการเติบโต จึงทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือในการบริการนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นช่องทางการพัฒนาประการหนึ่งที่รัฐบาลให้ความสนใจ (เทคโนโลยีชาวบ้าน, 2560 : ออนไลน์) จึงได้มีการพัฒนาหลักสูตรประเภทวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อรองรับกับวิกฤตในปัจจุบัน และนอกจากจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดศรีสะเกษจะมีจุดแข็งในเชิงพื้นที่ที่ตั้ง หรือมีอาณาเขตติดกับประเทศเพื่อนบ้านถึงสองประเทศ จึงทำให้เกิดยุทธศาสตร์การพัฒนาในรูปแบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ด้านเศรษฐกิจ โดยการเปิดให้ด่านชายแดนโดยรอบของจังหวัดมีการบริหารจัดการในด้านการท่องเที่ยวและการจำหน่ายสินค้า การขนส่งสินค้าข้ามประเทศให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรบุคคล จึงเปิดโอกาสให้สถานศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย โดยเฉพาะสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ได้สร้างความเชื่อมโยงในการพัฒนาการศึกษา คือ การเปิดโอกาสรับนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาศึกษาในหลักสูตรสายอาชีพต่างๆ การทำความร่วมมือด้านการศึกษา (MOU) กับสถานศึกษาในสปป.ลาว กัมพูชา และประเทศเวียดนาม เป็นต้น

ถึงแม้ว่า ตลาดแรงงานของประเทศไทยยังจ้างแรงงานที่ใช้ทักษะน้อย แต่พบว่ามีแนวโน้มการจ้างงานที่ใช้ทักษะสูงเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานวิชาชีพและช่างเทคนิค ซึ่งถือว่าสร้างรายได้เป็นจำนวนมากให้กับแรงงานที่มาจากระบบอาชีวศึกษา อย่างไรก็ตามปัญหาสำคัญที่ต้องเร่งพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ ปัญหาคุณภาพของระบบอาชีวศึกษา กล่าวคือระบบอาชีวศึกษาของประเทศไทยขาดแคลนทรัพยากร รวมทั้งการ

สนับสนุนและส่งเสริมด้านทรัพยากร โดยเฉพาะครูผู้สอนและอุปกรณ์ครุภัณฑ์ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของการจัดการเรียนอาชีวศึกษา ทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนไม่มีคุณภาพ ซึ่งความต้องการและคุณภาพแรงงานอาชีวศึกษาที่กำลังประสบปัญหา ได้แก่

(1) ระบบอาชีวศึกษาของประเทศไทยมีครูผู้สอนไม่เพียงพอ ทำให้ต้องอาศัยครูผู้สอนในลักษณะสัญญาจ้างระยะสั้น ซึ่งได้รับค่าตอบแทนต่ำ ส่งผลให้เกิดปัญหาขวัญและกำลังใจในการทำงานตกต่ำ ไม่สามารถดึงดูดคนเก่งให้มาเป็นครูผู้สอนได้ และยังส่งผลต่อการเรียนการสอนที่ไม่ต่อเนื่อง

(2) ระบบอาชีวศึกษาของประเทศไทยมีวัสดุครุภัณฑ์ไม่เพียงพอ เพราะได้รับการลงทุนครุภัณฑ์น้อย ครุภัณฑ์ส่วนใหญ่จึงถูกใช้งานมานานและมักขาดการบำรุงรักษา รวมทั้งมีงบประมาณวัสดุฝึกไม่เพียงพอ เป็นต้น (ณัฐสิริ รัชเกียรติวงศ์, 2559 : 23) นอกจากปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรแล้ว ปัญหาประการหนึ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรอาชีวศึกษา คือ ครูผู้สอนมีภาระงานสอนที่มากเกินไป ยังมีภาระงานอื่นๆ ที่ไม่ใช่งานสอนที่แทรกเข้ามาจำนวนมาก เช่น การประชุม อบรม งานธุรการ การเงิน งานพัสดุ งานทะเบียนและอื่นๆ ทำให้ครูผู้สอนมีเวลาสอนนักเรียนน้อยลง อีกทั้งขาดโอกาสในการบรรจุเข้าเป็นครูอย่างสมบูรณ์ด้วยหลักเกณฑ์ของการเรียนประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ที่เข้มงวดมากขึ้น เป็นต้น (ศูนย์อาเซียนและเอเชียศึกษา, 2562 : ก)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น จะเป็นแนวทางสำคัญของการพัฒนาให้บุคลากรสายอาชีวศึกษาด้านการท่องเที่ยวและภาคบริการของพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา เขตจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดศรีสะเกษให้มีคุณภาพและศักยภาพ ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดน โดยการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค จุดแข็งจุดอ่อนทั้งในเชิงพื้นที่ เศรษฐกิจการท่องเที่ยวและการดำเนินงานของอาชีวศึกษา ซึ่งยังเป็นช่องว่างของการพัฒนา และผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำไปใช้เป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยว การเร่งพัฒนากระบวนการผลิตแรงงานที่มีฝีมือ ซึ่งจะเป็นกลไกพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดนในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมความรู้และทักษะที่สำคัญของบุคลากรอาชีวศึกษาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา เขตจังหวัดอุบลราชธานีและศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบูรณาการความร่วมมือที่ยั่งยืนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา เขตจังหวัดอุบลราชธานีและศรีสะเกษ

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ บุคลากรอาชีวศึกษา จำนวน 20 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่มๆ ละ 5 คน คือ 1) กลุ่มผู้อำนวยการวิทยาลัย, 2) กลุ่มรองผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ/ฝ่ายวางแผนและความร่วมมือ, 3) กลุ่มหัวหน้า

แผนวิชาการโรงแรม/หัวหน้าแผนกวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และ 4) กลุ่มครู-อาจารย์ปฏิบัติการสอน คณะวิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากรเป็นกลุ่มบุคลากรสายอาชีวศึกษาในหลักสูตร/สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรมหรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยก่อนการเก็บข้อมูลจริง ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองเก็บข้อมูลเบื้องต้นของสถาบันอาชีวศึกษาในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาและออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

2. เครื่องมือการวิจัย

คณะวิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยลักษณะของเครื่องมือจะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured interview) เพื่อไม่รบกวนเวลาของผู้ให้สัมภาษณ์มากเกินไป รวมทั้งสามารถควบคุมหัวข้อและขอบเขตการสนทนาได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

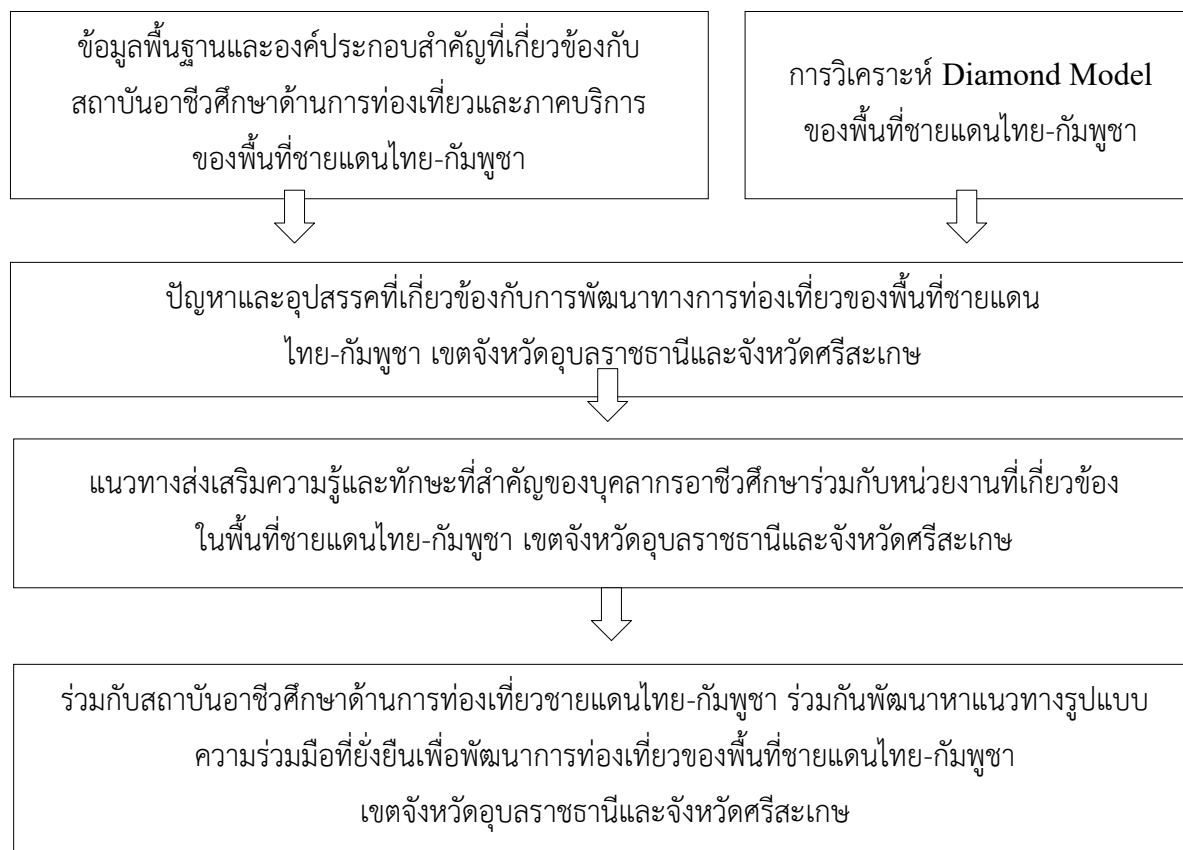
3.1 การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) จากหนังสือ/วารสารวิชาการ/งานวิจัย สารสนเทศและข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรสายอาชีวศึกษาด้านการท่องเที่ยวและภาคบริการของพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา โดยการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคด้านการท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การนำเสนอแนวทางการสร้างความร่วมมือทางด้านการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวของพื้นที่ชายแดนไทยกับประเทศกัมพูชา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำไปกำหนดนโยบายบนพื้นฐานความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานภาครัฐและเอกชน และประชาชนในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา

3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) งานวิจัยนี้ใช้การสัมภาษณ์อย่างเจาะลึกทั้งแบบตัวต่อตัวและการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญในการสนับสนุนและประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งในการยังเปิดโอกาสให้มีการโต้ตอบเชิงสนทนาระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ ซึ่งอาจจะขยายไปสู่การค้นพบข้อปัญหาอื่นๆ ที่ทำให้การศึกษาลึกซึ้งยิ่งขึ้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการนำข้อมูลจากแหล่งข้อมูล คือ ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม และข้อมูลทุติยภูมิที่สืบค้นและรวบรวมจากหนังสือ/วารสาร/งานวิจัย/สารสนเทศและข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องและเอกสารหรือสิ่งพิมพ์ที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม หลังจากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล และคณะวิจัยจึงนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ ตีความถ้อยคำ สิ่งที่ถูกสัมภาษณ์พยายามสื่อและข้อมูลที่ได้จากการสังเกต หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาทั้งข้อมูลในเชิงบวกและในเชิงลบมาสังเคราะห์เพื่อนำเสนอเป็นผลการศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. แนวทางส่งเสริมความรู้และทักษะที่สำคัญของบุคลากรอาชีวศึกษาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา เขตจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่

1) แนวทางการส่งเสริมความรู้และทักษะวิชาชีพของนักเรียน พบว่าสถานศึกษาได้มีการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะด้านภาษาต่างประเทศในหลายภาษาและได้จัดให้มีกิจกรรมเข้าค่ายภาษาอังกฤษ มีกิจกรรมสำหรับการใช้ภาษาอังกฤษทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่วนภาษาเขมรหรือภาษาของประเทศกัมพูชาด้วยความที่เป็นประเทศที่มีพื้นที่ติดกัน ก็มีการส่งเสริมให้เลือกเรียนหรือเชิญครูเจ้าของภาษาเข้ามาสอนในสถานศึกษาด้วย เพื่อหวังให้นักเรียนในสาขาวิชาชีพนี้เกิดความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านทักษะวิชาชีพและทักษะด้านภาษาต่างประเทศให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้การพัฒนาด้านภาษาอาจจะต้องไม่หยุดอยู่เพียงภาษาอังกฤษและภาษาเขมรเท่านั้น หากแต่ต้องขยายไปในภาษาสากลอื่นๆ ที่จำเป็น เช่น ภาษาจีน ภาษารัสเซีย ภาษาเยอรมัน และภาษาฝรั่งเศส เป็นต้น เนื่องจากการทำงานในสาขาอาชีพนี้ควรมี

พื้นฐานด้านภาษาต่างประเทศเป็นสำคัญเพราะต้องพบเจอกับคนต่างชาติบ่อยครั้ง และควรหาแนวทางร่วมกับสถานประกอบการเพื่อคัดกรองความถนัดของนักเรียนเพื่อส่งเสริมความถนัดในทักษะนั้นๆ อย่างเต็มศักยภาพ

2) แนวทางการพัฒนาทักษะการสอนวิชาชีพของครูผู้สอน พบว่าสถานศึกษาได้จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมทักษะด้านภาษาต่างประเทศแก่นักเรียนอย่างต่อเนื่อง หากแต่เป้าหมายไม่ได้หวังเพื่อประโยชน์ของนักเรียนเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งโดยนัยแล้วยังหวังให้ครูผู้สอนได้เรียนรู้ไปพร้อมกันกับนักเรียนด้วย ทั้งยังมุ่งส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้เข้าอบรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะการสอนด้านวิชาชีพที่ถนัดเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญการสอนในสาขาวิชาชีพที่มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสาขาวิชาชีพการโรงแรมที่มีความหลากหลายในองค์ความรู้ด้านทักษะในวิชาชีพ และยังมีการเปลี่ยนแปลงของทักษะด้านบริการตลอดเวลา ดังนั้นความเชี่ยวชาญของครูจึงมีความสำคัญต่อการเรียน การฝึกงาน และการทำงานของนักเรียนในอนาคต นอกจากนี้แล้วรัฐบาลควรมีพื้นที่ให้ครูผู้สอนในสายวิชาชีพการท่องเที่ยวและการโรงแรมได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความรู้ในเวทีระดับชาติ อันจะนำมาซึ่งแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงภาครัฐจะต้องเร่งผลิตครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาเพื่อบรรจุเข้ามาในระบบการเรียนการสอนให้มากยิ่งขึ้น เพราะปัจจุบันครูผู้สอนในสาขาวิชาชีพนี้ขาดแคลนเป็นจำนวนมาก และสิ่งที่ขาดไม่ได้คือขวัญและกำลังใจจากผู้บริหารทุกระดับที่ต้องมีให้ผู้ปฏิบัติงานอยู่อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้มีกำลังใจในการทำงานต่อไป

3) แนวทางการพัฒนาในระดับสถานศึกษาและความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ได้แก่

ผู้บริหารสถานศึกษา ควรต้องเร่งดำเนินการสร้างความเข้าใจแก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับทัศนคติและมุมมองของการส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในสาขาวิชาชีพการท่องเที่ยวและการโรงแรมให้มากยิ่งขึ้น เพราะผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการเรียนและการประกอบอาชีพในสาขาวิชานี้อยู่มาก อีกทั้งนักเรียนจากประเทศกัมพูชาที่เข้าเรียนในประเทศไทยควรได้รับการปลูกจิตสำนึกรักประเทศไทยร่วมด้วย เพราะเชื่อว่านักเรียนกลุ่มนี้จะเป็นกุญแจสำคัญของการสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อมุมมองของคนทั้งสองประเทศ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศได้ นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีมาตรฐานทั้งในด้านภาษาต่างประเทศและทักษะวิชาชีพ ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพในอนาคตแก่นักเรียนทั้งการเป็นไกด์นำเที่ยว การเป็นเจ้าของกิจการด้านท่องเที่ยวหรือด้านโรงแรมและบริการอื่นๆ และการเป็นแรงงานที่มีคุณภาพด้านทักษะฝีมือที่ภาคเอกชนยอมรับด้วย ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาควรเร่งดำเนินการบูรณาการศาสตร์ความรู้ด้านต่างๆ จากเครือข่ายหน่วยงานภายในจังหวัด และผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกัน เช่น ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด หอการค้าจังหวัด สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัด ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัย เป็นต้น เพื่อการพัฒนาผู้เรียนด้วยการส่งเสริมทักษะวิชาชีพอื่นๆ ที่จำเป็นโดยผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน และพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ในระดับที่สูงขึ้นด้านการเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผู้บริหารระดับจังหวัด ควรเร่งดำเนินการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคบริเวณด่านชายแดนช่องสง่า และควรผลักดันให้มีการเปิดด่านชายแดนเขาพระวิหารอีกครั้งเพื่อประโยชน์

ทางด้านเศรษฐกิจและการค้าของทั้งสองประเทศ อีกทั้งควรเร่งหาแนวทางร่วมกับประเทศกัมพูชาเพื่อผลักดันเปิดด่านช่องตาเฒ่า และช่องธรรมชาติอื่นๆ ให้ยกระดับเป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าและการท่องเที่ยวหรือเป็นด่านข้ามแดนถาวร เพื่อรองรับนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดศรีสะเกษในอนาคต อีกทั้งผู้บริหารระดับจังหวัดทุกหน่วยงานควรเร่งศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงแบบจังหวัดเพื่อให้เกิดมิติการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ให้เกื้อกูลกันทั้งในด้านรายได้ เศรษฐกิจ ธุรกิจการบริการ การพัฒนาสังคม และด้านการศึกษาของสถานศึกษาภายในจังหวัดอีกด้วย

ผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ควรกำหนดรูปแบบและมาตรฐานของหลักสูตรประเภทวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้เหมือนกันทั่วประเทศเพื่อลดปัญหาคุณภาพการศึกษาที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ อีกทั้งควรหาแนวทางเพื่อผลิตครูอาชีวศึกษาสาขาวิชาชีพการท่องเที่ยวและการโรงแรมที่มีทักษะการสอนที่เหมาะสมกับการเรียนในสายอาชีพแบบอาชีวศึกษา และมุ่งสร้างความร่วมมือกับสถานประกอบการและองค์กรอิสระต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเครือข่ายในการพัฒนาแรงงานที่มีคุณภาพ อีกทั้งควรเร่งสร้างความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงการอุดมศึกษาฯ ให้มีการสร้างหลักสูตรการเรียนการสอนและแนวทางในการพัฒนาการศึกษาร่วมกันอย่างเป็นระบบและเป็นไปในทิศทางเดียวกันในทุกระยะ

ผู้บริหารระดับกระทรวงและรัฐบาล ควรเร่งดำเนินการจัดทำช่องทางเพื่อสร้างการรับรู้ข่าวสารด้านนโยบายอาชีวศึกษา การพัฒนาอาชีพ และประโยชน์ของการเรียนในสายอาชีวศึกษา แก่ผู้ประกอบการ ประชาชน และนักเรียนให้มากยิ่งขึ้น ควรกำหนดแนวทางเพื่อสร้างศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวของภูมิภาคโดยเฉพาะอีสานใต้ที่มีเอกลักษณ์การท่องเที่ยวและวัฒนธรรมที่ไม่เหมือนกับภูมิภาคอื่นๆ ให้เป็นศูนย์บริการความรู้แก่นักท่องเที่ยวและบริการวิชาการแก่สถานศึกษาในพื้นที่ ควรเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอน หลักสูตรการสอน รวมถึงการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียน และรัฐบาลต้องให้ความสำคัญด้านหลักสูตรการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพโดยเน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญมากกว่าปริมาณของผู้เรียนในแต่ละสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนการสอนรูปแบบทวิภาคีที่รัฐบาลต้องให้ความสนใจในด้านมาตรฐานด้านทักษะอาชีพ โดยที่รัฐต้องมีบทบัญญัติและข้อบังคับให้สถานประกอบการเปิดโอกาสให้นักเรียนกลุ่มนี้ได้เข้าไปเรียนรู้ทักษะวิชาชีพในโรงงานและสถานประกอบการต้องดูแลสวัสดิการต่างๆ เหมือนเป็นพนักงานคนหนึ่งของบริษัท และรัฐต้องมีแรงจูงใจตลอดจนข้อเสนอแนะด้านประโยชน์อื่นๆ แก่สถานประกอบการที่เข้าโครงการเหล่านี้ด้วย และรัฐบาลควรพิจารณาเรื่องการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงตัวผู้บริหารระดับสูงด้วยว่าไม่ควรบอยcottเกินไป ซึ่งจะทำให้การดำเนินนโยบายไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และสูญเสียงบประมาณไปโดยเปล่าประโยชน์

2. แนวทางรูปแบบความร่วมมือที่ยั่งยืนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา เขตจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดศรีสะเกษ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ ดังนี้

2.1 รูปแบบความร่วมมือที่เกิดขึ้นภายในสถาบันอาชีวศึกษา ได้แก่

(1) ควรพิจารณาผลการเปลี่ยนแปลงโยกย้ายผู้บริหารสถานศึกษาที่บ่อยครั้งเกินไป เพราะทำให้การส่งเสริมหรือสนับสนุนในด้านหลักสูตรขาดความต่อเนื่องในระยะยาว และไม่สามารถขับเคลื่อนนโยบายต่างๆ ให้เป็นรูปธรรมได้ เพราะนโยบายก็จะเปลี่ยนไปตามผู้บริหารแต่ละคน นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำความเข้าใจในความจำเป็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนรูปแบบทวิภาคีว่า ผู้บริหารบางคนมองว่ามีประโยชน์ต่อสถานศึกษาและนักเรียนมากเพียงใด เพราะผู้บริหารหลายคนยังมองว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก หลายครั้งที่ผู้บริหารไม่ให้ความสนใจภาระหน้าที่ดำเนินงานกลับกลายเป็นภาระของครูที่ต้องดำเนินการเอง

(2) การแสวงหารูปแบบในการสร้างความสัมพันธ์กับสถานประกอบการถือเป็นสิ่งจำเป็น เพราะการเรียนการสอนในสายอาชีวศึกษาเน้นหนักไปที่การลงมือปฏิบัติ ดังนั้นการฝึกงานในสถานประกอบการจึงจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในสายอาชีวะ เหตุนี้การรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันให้ยั่งยืนจึงเป็นสิ่งจำเป็น การทำสัญญาภาคีความร่วมมือในการส่งนักเรียนไปฝึกงานก็เป็นอีกรูปแบบความสัมพันธ์หนึ่งที่จะสามารถการันตีได้ว่า สถานศึกษาและสถานประกอบการนั้นยังสามารถดำเนินการพัฒนาการศึกษาร่วมกันได้แม้จะเปลี่ยนผู้บริหารของแต่ละหน่วยงานไปก็ตาม

(3) บทบาทของผู้บริหารถือเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษา หากผู้บริหารไม่สนใจต่อการเข้าร่วมพูดคุยในการทำสัญญาความร่วมมือหรือการพูดคุยแลกเปลี่ยนแนวคิดในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ ซึ่งส่วนใหญ่จะตกเป็นหน้าที่ของครูในสาขาวิชาที่เป็นผู้ดำเนินการเอง ทำให้การเจรจาพูดคุยไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะตกลงทำสัญญาความร่วมมือกันได้ เพราะครูไม่มีอำนาจในการตัดสินใจได้จึงทำให้ความร่วมมือไม่ต่อเนื่อง และส่วนใหญ่ไม่ประสบผลสำเร็จหากไม่มีผู้บริหารเข้าร่วมในการตัดสินใจ

(4) ความร่วมมือในเครือข่ายสาขาวิชาชีพเดียวกันแต่ต่างสถาบันการศึกษา เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาองค์ความรู้แก่ครู ผู้บริหาร และนักเรียน ทำให้การพัฒนาการเรียนการสอนไปในรูปแบบเดียวกันอย่างมีมาตรฐาน และหน่วยงานภายนอกที่อาจจะมิบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดีด้วย

2.2 รูปแบบความร่วมมือกับประเทศกัมพูชา ได้แก่

(1) ผู้นำของแต่ละประเทศควรมีการสานสัมพันธ์ระหว่างกันทั้งระดับท้องถิ่น ระดับอำเภอและระดับจังหวัด หากมีการเปลี่ยนผู้บริหารในท้องถิ่นบ่อยครั้ง เช่น นายอำเภอ นายกเทศมนตรี ทำให้การดำเนินการเชิงนโยบายมีความสัมพันธ์ไม่ต่อเนื่อง ส่งผลต่อการเจรจา ประสานงานหรือสร้างความสัมพันธ์ในเชิงลึกเกี่ยวกับเรื่องการศึกษา การทำงาน และด้านอื่นๆ หดหู่ชะงักตามไปด้วย

(2) รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างประเทศ เพื่อให้สถานศึกษาได้มีโอกาสสัมผัสวิถีชีวิตและระบบการศึกษาของกันและกัน เพื่อให้เกิดมิติของการพัฒนาร่วมกันระหว่างชายแดนอย่างยั่งยืน ควรมีการแลกเปลี่ยนผู้เรียนระหว่างไทย-กัมพูชา เพื่อปรับทัศนคติของนักเรียนและเพื่อไม่ให้เกิดการดูถูกประเทศเพื่อนบ้าน

(3) ผู้บริหารประเทศในระดับ กระทรวง กรม และสำนัก ควรพิจารณาบทบาทหน้าที่ตนเอง เพราะบางคนไม่มีความเข้าใจในหน้าที่ของตนเอง และบางคนยังไม่มีความรู้ที่ครอบคลุมในเนื้อหาของการพัฒนาการศึกษา ควรเพิ่มภาคบริการที่ดีและมีมาตรฐานบริเวณชายแดน โดยเฉพาะพื้นที่ช่องจอมที่เป็นด่านข้ามแดนถาวรที่พร้อมต่อการพัฒนามากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอาชีวศึกษาที่มีการเรียนการสอนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา เขตจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดศรีสะเกษ พบว่าเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งในเชิงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต โดยสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน คือ จังหวัดอุบลราชธานีส่วนใหญ่จะเน้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความเป็นลาว-อีสาน เป็นส่วนมาก เช่น ประเพณีแห่เทียนพรรษา บุญบั้งไฟ และไหลเรือไฟ เป็นต้น แต่สำหรับจังหวัดศรีสะเกษ จะมีการนำเสนอการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลาว-เขมร เป็นสำคัญ เช่น เทศกาลเที่ยวปราสาทขอม ประเพณีแซนโดนตา เป็นต้น เหตุนี้จึงทำให้พื้นที่นี้มีความน่าสนใจในการท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง และทั้งสองจังหวัดต่างก็มีการส่งเสริมเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ดังเห็นได้จากแผนพัฒนาจังหวัดศรีสะเกษที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ว่า “ประตูการค้าและการท่องเที่ยวสู่อารยธรรมขอมโบราณ ดินแดนเกษตรปลอดภัยได้มาตรฐาน” และมีพันธกิจ คือ ส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวกับกลุ่มประเทศอาเซียน โดยมีเป้าประสงค์เพื่อเพิ่มมูลค่าการค้า การลงทุน และรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ, 2557 : ออนไลน์) และจังหวัดอุบลราชธานีก็มีการดำเนินงานด้านยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัดโดยเน้นการท่องเที่ยวด้วยเช่นเดียวกัน ดังเห็นจากวิสัยทัศน์ “ชุมชนเข้มแข็ง เมืองน่าอยู่ เป็นประตูการค้าและการท่องเที่ยว การเกษตรมีศักยภาพ” โดยมีพันธกิจสำคัญ คือ ส่งเสริมการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวให้เพิ่มขึ้น และมีกลยุทธ์ในการขับเคลื่อน ได้แก่ การตั้งเป้าหมายของมูลค่าร้อยละที่เพิ่มขึ้นของรายได้จากการท่องเที่ยว เป้าหมายร้อยละ 5 ในปี พ.ศ. 2560 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบการให้บริการโลจิสติกส์ (Logistics) เพื่อสนับสนุนการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว เพื่อสร้างโอกาสและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน พัฒนาเพื่อยกระดับการผลิตสินค้าและบริการให้ได้มาตรฐาน และการส่งเสริมการเปิดตลาด และพัฒนาความร่วมมือทางการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ (สำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี, 2561 : 1-2) ทำให้ทั้งสองจังหวัดมีการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวและการบริการที่เข้มข้น แต่มีเป้าหมายในการดำเนินการที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นจุดเด่นที่หลายฝ่ายให้ความสนใจ โดยเฉพาะรัฐบาลได้มีนโยบายกำหนดให้จังหวัดศรีสะเกษ เป็นหนึ่งในโครงการท่องเที่ยวเมืองรองยิ่งทำให้เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจึงมีนโยบายให้สถานศึกษาที่มีความพร้อมในพื้นที่จัดการเรียนการสอนในประเภทวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองนโยบายรัฐบาล

เพื่อผลิตแรงงานเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการมากขึ้น ปัจจุบันพบว่าการเรียนการสอนในสาขาวิชาชีพการท่องเที่ยวและการโรงแรมในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 6 แห่ง และจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 5 แห่ง เปิดสอนในระดับ ปวช. และ ปวส. อย่างไรก็ตามการฝึกงานของนักเรียนพบว่าในพื้นที่ที่ยังไม่มีสถานประกอบการที่เหมาะสมในการเป็นสถานฝึกงานหรือฝึกประสบการณ์ได้ ดังนั้นจึงยังต้องมีการจัดส่งนักเรียนไปฝึกงานที่จังหวัดอื่นแทน

1. แนวทางส่งเสริมความรู้และทักษะที่สำคัญของบุคลากรอาชีวศึกษาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา เขตจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า จากการที่คณะรัฐมนตรีมีมติสั่งการให้หลายหน่วยงานเข้าช่วยกันแก้ปัญหาการขาดแคลนภาคีภาคี พร้อมพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในรูปแบบของอุตสาหกรรมท้องถิ่นเพื่อตอบสนองต่อการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวท้องถิ่นจำแนกตามประเภทการท่องเที่ยว โดยให้ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เข้ามาสนับสนุน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) พัฒนาอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการดังกล่าว รวมทั้งสนับสนุนการบูรณาการงานวิจัยร่วมระหว่างบุคลากรอาชีวศึกษาและคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาอื่นๆ เพื่อร่วมกันพัฒนากำลังคนสายอาชีพให้มีขีดความสามารถและสมรรถนะสูงยิ่งขึ้น รวมไปถึงการพัฒนาศักยภาพของชุมชนชนบทฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : ออนไลน์) ในเชิงนโยบายของประเทศที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอาชีวศึกษามีความพยายามส่งเสริมในเรื่องของการพัฒนาสายการท่องเที่ยวและโรงแรมโดยการเน้นการพัฒนาทรัพยากรทุนมนุษย์ หากแต่ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ทำให้การดำเนินงานไม่สามารถขับเคลื่อนได้เต็มกำลัง ได้แก่

(1) การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกฝนทักษะวิชาชีพ เพราะการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาการศึกษาด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรมมีน้อยกว่าที่ควรและไม่เพียงพอ

(2) สำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัด (อสจ.) ควรเป็นแม่ข่ายในการดำเนินงานสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ให้ครูและนักเรียนในแต่ละสาขาวิชาชีพ เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการศึกษาให้ไปในรูปแบบและมาตรฐานเดียวกัน ตลอดจนเป็นผู้ประสานงานเครือข่ายกับองค์กรภายนอกเพื่อให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาร่วมกันอย่างเป็นระบบ

(3) นโยบายของผู้บริหารควรมีความเชื่อมโยงในทุกระดับ กระทรวง กรม วิทยาลัย และพื้นที่ ต้องสร้างมิติความเชื่อมโยงให้ได้ การขาดการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ทำให้การรับรู้ข้อมูลของแต่ละหน่วยงานมีน้อยมาก ส่วนใหญ่มีความเห็นไปในทิศทางอื่นๆ ที่แตกต่าง เพราะฉะนั้นการสร้างการรับรู้ร่วมกันถือเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนาอาชีวศึกษา ทั้งในสถานศึกษาอาชีวะ หอการค้า จังหวัด สถานประกอบการ ภาครัฐบาล สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาขั้นพื้นฐานและมหาวิทยาลัย

(4) การลดความเหลื่อมล้ำทางการจัดสรรงบประมาณของสถานศึกษา ที่วัดจากจำนวนผู้เรียนจำนวนคะแนนของการแข่งขันทักษะในระดับต่างๆ ทั้งที่ครูในสถานศึกษาทำงานเท่ากัน แต่เกณฑ์การแจกจ่าย

งบประมาณกลับไปลงที่สถานศึกษาขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมมากอยู่แล้ว แต่สถานศึกษาขนาดเล็กขาดแคลน วัสดุ อุปกรณ์ เงินจ้างงาน กลับไม่ได้รับการสนับสนุนในระดับที่เหมาะสม

(5) การพัฒนาบุคลากรอาชีวศึกษามีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาทั้งระบบ การส่งหรือการคัดเลือก บุคลากรเข้าร่วมอบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาตนเองควรกระจายผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนให้ทั่วถึงทุกคนในสาขา ทั้ง ข้าราชการ พนักงานราชการ ครูพิเศษ ครูผู้ช่วย ต้องได้รับสิทธิเสมอภาคกัน

(6) ค่าตอบแทนของการเป็นครูสายอาชีวศึกษาถือว่าน้อยมาก บางคนอาจจะได้เพียง 9,000 บาท ต่อเดือน หากเทียบกับค่าแรงขั้นต่ำของประเทศคือ 15,000 บาทต่อเดือน (Tcijthai, 2561 : ออนไลน์) ดังนั้น การหาคนที่เข้ามาเป็นครูทั้งครูจ้างสอน ครูอัตราจ้างจึงทำได้ยากมาก

(7) การกระตุ้นให้ผู้ในระดับจังหวัดพิจารณาจุดเด่นการท่องเที่ยวในจังหวัดของตัวเองเพื่อยกระดับ การท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นเพื่อเอื้อประโยชน์กับเศรษฐกิจในจังหวัดด้วย ซึ่งมีผลต่อหลายภาคส่วนทั้งการศึกษา พัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ตามมาอีกหลายอย่าง

(8) รัฐบาลควรกำหนดมาตรการด้านกฎหมายให้ชัดเจนเกี่ยวกับการรับนักเรียนทวิภาคีเข้าฝึกงาน เหมือนประเทศเยอรมัน การห้ามหลีกเลียงไม่รับนักเรียนฝึกงานหากเป็นความต้องการของนักเรียน โดยที่ ผู้ประกอบการยังต้องการรับผิดชอบค่าใช้จ่าย ตลอดจนการเรียนการสอนในสถานประกอบการต้องมีด้วย นอกจากนี้ หากสถานประกอบการได้มีการเข้าร่วมโครงการร่วมกับสถานศึกษา สถานประกอบการนั้นยังจะ ได้รับสิทธิพิเศษอื่นๆ จากรัฐบาลด้วย เพื่อเป็นแรงจูงใจและสำรวจความเพียงพอของความพร้อมในการจัดการ เรียนการสอนในสาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยวในทุกๆ วิทยาลัยทั่วประเทศ

(9) ความเป็นไปได้ในการให้ภาคอีสานมีศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวของภูมิภาค เพื่อช่วย ประสานงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและบริการอื่นๆ ให้ครบวงจรที่ทุกๆ คนสามารถเข้าไปใช้บริการได้ หรือขอ ความร่วมมือในการเข้ามาร่วมพัฒนาสถานศึกษาได้ ตลอดจนให้ข้อมูลเกี่ยวกับความจำเป็นด้านการท่องเที่ยวที่ ต้องกระจายข่าวแก่หน่วยงานภายในภูมิภาคได้ และเพื่อเชื่อมโยงระหว่างประเทศเพื่อนบ้านด้วย

(10) บทบาทของภาคเอกชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน และกำหนด แนวทางร่วมกันยังมีน้อย ทำให้การผลิตนักเรียน-นักศึกษาที่มีคุณภาพตรงตามเป้าหมายของตลาดแรงงานไม่ เป็นไปตามความต้องการของภาคเอกชนอย่างแท้จริง ที่สำคัญสถานประกอบการควรพัฒนาตนเองเพื่อเอื้อต่อ การฝึกงานของนักเรียนด้วย ทำให้ไม่เกิดการย้ายถิ่นของแรงงานด้านการท่องเที่ยวและบริการ

2. แนวทางรูปแบบความร่วมมือที่ยั่งยืนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา เขตจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่

รูปแบบความร่วมมือที่เกิดขึ้นภายในสถาบันอาชีวศึกษา การสร้างแนวทางในการพัฒนาร่วมกันอย่าง ยั่งยืนที่ทุกภาคส่วนในองค์กรและในประเทศต้องเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้บริหารควรตระหนักใน บทบาทของตนเองให้มากยิ่งขึ้น ทั้งการสร้างร่วมมือกับเครือข่ายพัฒนาการศึกษาทั้งในอาชีวศึกษาเอง และองค์กรอื่นภายนอก ตลอดจนการสร้างความร่วมมือทางวิชาการ ซึ่งงานเหล่านี้ไม่ควรปล่อยให้เป็นภาระ

ของครูผู้สอนที่ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจได้ รวมถึงการโยกย้ายผู้บริหารบ่อยครั้งเกินไปก็ไม่ส่งผลดีต่อการพัฒนาการศึกษาเท่าที่ควรซึ่งผู้บริหารระดับสูงควรพิจารณาในประเด็นนี้อย่างเร่งด่วน

รูปแบบความร่วมมือกับทางฝั่งกัมพูชา ควรมีการสานสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารท้องถิ่นทุกระดับชั้นทั้ง นายอำเภอ นายกเทศมนตรี และผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อให้การดำเนินการเชิงนโยบายด้านชายแดนต่างประเทศมีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง และควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างประเทศ เพื่อให้สถานศึกษาได้มีโอกาสสัมผัสวิถีชีวิต ระบบการศึกษาของกันและกันเพื่อเกิดการพัฒนาร่วมระหว่างชายแดนอย่างยั่งยืน ตลอดจนการพัฒนาด้านชายแดนให้มีมาตรฐานพร้อมรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวชายแดนให้พร้อมมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ภาครัฐ เอกชน และประชาชน ควรช่วยกันปรับปรุงและพัฒนาให้ภาคบริการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นและเติบโตอย่างยั่งยืน สร้างสมดุลระหว่างประโยชน์ด้านรายได้กับต้นทุนทางเศรษฐกิจ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งต่อการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และความมั่นคง ประเทศไทยควรเร่งสร้างพันธมิตรภายใต้แผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมโยงด้านการเดินทางท่องเที่ยว ในกลุ่มสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อขยายตลาดการท่องเที่ยวให้กว้างขึ้น ลดปัญหาและอุปสรรคในการข้ามแดน รวมถึงการเตรียมความพร้อมในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและการสร้างอาเซียนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลกให้เกิดขึ้นจริงเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน ท้ายที่สุดคือ การพัฒนาและการให้ความรู้แก่ภาคประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อก่อให้เกิดความยั่งยืนในเชิงของทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาลควรมุ่งส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพในประเภทวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นมาตรฐานสากล เพื่อให้เกิดการยอมรับในมาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้เรียนอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น อีกทั้งในปัจจุบันอัตราครูผู้สอนในสายอาชีวศึกษามีจำนวนน้อยลงมาก โดยเฉพาะครูที่เชี่ยวชาญการสอนในสาขาวิชาชีพการท่องเที่ยวและการโรงแรมและสาขาอื่นๆ เนื่องจากส่วนกลางไม่ได้เปิดให้มีการสอบบรรจุครูใหม่มาแทนที่คนเก่าที่เกษียณอายุราชการออกไป ดังนั้นรัฐบาลควรเร่งหาแนวทางเพิ่มจำนวนครูผู้สอนที่มีศักยภาพด้านวิชาชีพเข้ามาสอนในสายอาชีวศึกษา โดยการสร้างแหล่งผลิตครูที่เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนในสายอาชีวศึกษาโดยเฉพาะ เนื่องจากครูที่เข้ามาทำหน้าที่สอนส่วนใหญ่มีความเชี่ยวชาญในสาขาเฉพาะ (จบตรงตามสาขาที่สอน) แต่ไม่ได้จบสาขาศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ ดังนั้นจึงไม่มีใบประกอบวิชาชีพครูตามที่รัฐบาลกำหนดมาตรฐานไว้ ทำให้อาชีวศึกษาไม่สามารถจ้างและบรรจุครูเหล่านี้เข้าเป็นบุคลากรประจำของ

สถานศึกษาได้ จึงกลายเป็นปัญหาของการที่ไม่มีครูที่เชี่ยวชาญหรือจบสายตรงสอนในสาขางานด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรมและสาขางานอื่นๆ ในปัจจุบัน

ทั้งนี้ รัฐบาลควรเร่งผลักดันการยกระดับด้านช่องอาณัติที่เป็นเพียงจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าและการท่องเที่ยวขายแดนให้เป็นด่านชายแดนถาวร เพื่อขยายระบบเศรษฐกิจการค้าขายแดนอุบลราชธานี-กัมพูชา และควรปลดล็อกเรื่องพื้นที่ของกรมอุทยานฯ ให้สามารถมีการขยายถนนเข้าไปสู่ด่านชายแดนได้สะดวกมากยิ่งขึ้น ในส่วนจังหวัดศรีสะเกษควรเร่งผลักดันการเปิดด่านเขาพระวิหารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศและยกระดับด้านช่องตาเฒ่าจากช่องธรรมชาติให้เป็นจุดผ่อนปรนเพื่อการค้าขายแดนหรือเป็นด่านข้ามแดนถาวรเพื่อขยายฐานเศรษฐกิจด้านการค้าขายแดนของจังหวัดศรีสะเกษ-กัมพูชาอีกด้วย และทั้งสองจังหวัดควรพิจารณาโยกย้ายการท่องเที่ยวเชื่อมโยงแบบคู่จังหวัดและเร่งพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานและระบบโครงสร้างพื้นฐานในบริเวณด่านชายแดนรวมถึงในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องให้มีความพร้อมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดในอนาคต

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของสาขาวิชาชีพการท่องเที่ยวและการโรงแรม นอกจากจะมุ่งเน้นการผลิตแรงงานที่มีศักยภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานแล้ว ควรที่จะมุ่งเน้นสร้างผู้ประกอบการมือใหม่ที่สนใจประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวและบริการด้วย เพื่อให้เกิดความสมดุลในการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการในพื้นที่ตามนโยบายรัฐบาล ซึ่งตามแนวชายแดนยังมีพื้นที่ที่อยู่ระหว่างดำเนินการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกจำนวนมาก อีกทั้งสถานศึกษาควรเร่งทำความเข้าใจต่อผู้ปกครองและสังคมส่วนใหญ่เกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการเรียนในสายอาชีวศึกษาที่หลายคนยังมองว่าอาชีวศึกษา คือ ระบบการศึกษาชั้นรองของสังคมเมื่อเทียบกับสายสามัญ ซึ่งต้องปรับความคิดใหม่ว่า การเรียนอาชีวศึกษาเมื่อเรียนจบแล้วจะมีงานรองรับไม่ตกงาน ในระหว่างเรียนมีรายได้จากการฝึกงานหรือปฏิบัติงาน มีสถานประกอบการให้การยอมรับและจ้างตัวเข้าทำงาน และมีรายได้จากการทำงานต่อเดือนที่สูงกว่าคนทั่วไป เนื่องจากมีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่อันเกิดจากการฝึกทักษะระหว่างเรียน ซึ่งจะทำให้ผู้ปกครองมองภาพของอาชีวศึกษาในทางที่ดีขึ้น

อีกทั้งครูผู้สอนและนักเรียน ควรได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพทักษะในการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องในด้านการศึกษาดูงาน การอบรมความรู้ ดังนั้นรัฐบาลและผู้บริหารสถานศึกษาควรเร่งสร้างคุณภาพมาตรฐานการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล โดยการส่งเสริมด้านคุณวุฒิวิชาชีพเฉพาะสาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยวเพื่อการันตีความสามารถและทักษะในการทำงานเมื่อเข้าสู่สถานประกอบการ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). อาชีวะเร่งสร้างกำลังคนรองรับการท่องเที่ยว. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2563. แหล่งที่มา: www.moe.go.th/อาชีวะเร่งสร้างกำลังคน

- ณัฐสิริ รัชเกียรติวงศ์. (2559). *การปฏิรูปอาชีวศึกษาของประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- เทคโนโลยีชาวบ้าน. (2560). ‘อาชีวะ’ วิจัย ผลิตรุ่นป้อนท้องเที่ยว เพิ่มทักษะ มาตรฐานการบริการ นำร่อง พท.อันดามัน-ศูนย์ฯ นาโตะ. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2562. แหล่งที่มา: www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_29816
- ศูนย์อาเซียนและเอเชียศึกษา. (2562). *การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรสายอาชีวศึกษาด้านการท่องเที่ยวและบริการของพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด เพื่อการท่องเที่ยวที่แข่งขันได้อย่างยั่งยืน*. รายงานการวิจัย. สถาบันการวิจัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ. (2557). *แผนพัฒนาจังหวัดศรีสะเกษ ปี พ.ศ. 2557-2560*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2562. แหล่งที่มา: http://sisaket.go.th/plan_57_60.html
- สำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี. (2561). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2557-2560 (ฉบับทบทวน)*. อุบลราชธานี: สำนักงานจังหวัดอุบลราชธานี.
- สุนันทา เจริญปัญญาธิ์ และธนวัฒน์ เดชปรอท. (2561). *การศึกษาศักยภาพการค้าและการขนส่งชายแดนด้านจังหวัด อุบลราชธานี ต่อการเปิดประเทศเข้าสู่ AEC*. รายงานการวิจัย. สถาบันการขนส่ง: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- SSIS. (2563). *อาณาเขตชายแดนจังหวัดศรีสะเกษที่ติดกับกัมพูชา*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2563. แหล่งที่มา : http://sisaket.go.th/ssis/border_khmer.php
- Tcijthai. (2561). *รู้ปัญหา “ครู” ระบบเหลื่อมล้ำ-ล้าหลัง ค่าจ้างรัฐสูง-เอกชนต่ำ เกษียณเยอะ งานหนัก ไม่อิสระ*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2563. แหล่งที่มา : www.tcijthai.com/news/2018/09/scoop/8561